

Θέμα

Αγορές εναντίον δημοκρατίας

Οι χρηματοπιστωτικές αγορές σώθηκαν από το σύγχρονο αστικό κράτος που «έδρκιζαν» την περίοδο της παντοδυναμίας τους. Φορτώθηκαν στους λαούς όλα τα βάρη της κρίσης. Αχαλίνωτες οι τράπεζες, κερδοσκοπούν ποντάροντας ακόμη και στη χρεοκοπία των... κρατών που τις έσωσαν! Συνθλίβεται κάθε έννοια δημοκρατίας από τις αγορές.

Του Δ. Γρηγορόπουλου
σελ. 6-7

ΘΕΜΑ

Η κρίση ενισχύει τις αγορές

■ ΦΑΥΛΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Η περίοδος του νεοφιλελευθερισμού (1983-2007) προ της μεγάλης κρίσης του 2008 χαρακτηρίστηκε από χαμηλά και ανεπαρκή ποσοστά κέρδους. Η κερδοφορία περιορίστηκε στο μισό περίπου της «χρυσής περιόδου» (1945-1970). Βασική συνέπεια της χαμηλής κερδοφορίας ήταν η σπρωφή των κεφαλαίου απ' το χώρο της παραγωγής όλο και περισσότερο προς τις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες. Ρυθμίσεις όπως η μείωση των επιοκίων δανεισμού και η δημιουργία χρηματοπιστωτικών και κερδοσκοπικών προϊόντων (CDS, CDO) αλλά και η ανεξέλεγκτη δραστηριότητα αντών των τομέων είχαν αποτέλεσμα την υπερδιόγκωση των πλασματικού κεφαλαίου και την προσωρινή αντονόμησή του απ' την πραγματική οικονομία. Η χαμηλή κερδοφορία συνεπάγοταν χαμηλές επενδύσεις. Γι' αυτό η ζήτηση τονωνταν στην ΕΕ χαρακτηριστικά με την άφονη δανειοδότηση με χαμηλό επιτόκιο κρατών για την κάλυψη των δημοσιονομικών κενών τους απ' την πτώση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγής (στη χώρα μας ιδιαίτερα στον βιομηχανικό και αγροτικό τομέα), τη σκανδαλώδη φοροαποφυγή των κεφαλαίου και την παρασιτική και προνομιακή υπέρ των κεφαλαίου λειτουργία των δημόσιου τομέων (πελατειακοί θεσμοί, θαλασσοδάνεια, μίζες κ.ά.). Το ελληνικό κράτος μάλιστα με μεγάλη γαλανιομάρτινη ομόλογα με επισκόπιο γύρω στο 5% στις τράπεζες, ενώ αυτές δανειζονται με 1% απ' την ΕΚΤ! Θετική επίδραση στην κερδοφορία του χρηματοπιστωτικού τομέα διαδραμάτισε και ο λεγόμενος «δανειακός κείνωνισμός», δηλαδή η εκτεταμένη παροχή στους ιδιώτες δανείων στεγαστικών, καταναλωτικών ακόμη και ευροποδανών και δανείων ταξιδιωτικών! Οι τράπεζες δάνειζαν υπερβαίνοντας κατά πολύ τα ίδια κεφάλαια και αποκόμιζαν τεράστια κέρδη. Η κερδοσκοπία έφτασε στο κατακόρυφο με τη φούσκα του χρηματοπιστρίου στη χώρα μας με τεράστια ευθύνη της κυβέρνησης Σημήτη, που ενορχήστρωσε έναν «πτερετό χρυσού» οδηγώντας τα ελληνικά νοικοκυριά στην οικονομική καταστροφή. Την παγκόσμια κρίση (2009) πυροδότησε πρώτη η φούσκα του χρηματοπιστρίου και στη συνέχεια η φούσκα στον τομέα των κατοικιών στις ΗΠΑ. Η άφονη δανειοδότηση της αγοράς κατοικίας χωρίς της καθιερωμένες εγγυήσεις, η ανέξηση των ύψους του επιοκίου, είχαν αποτέλεσμα την αδυναμία αποπληρωμής τους και το σπάσιμο μιας τεράστιας φούσκας η οποία έπληξε καίρια το χρηματοπιστωτικό σύστημα και στη συνέχεια την πραγματική οικονομία. Στον τομέα της κατοικίας το πλασματικό τραπεζικό κεφάλαιο με την απληστία του διέρρηξε πλήρως τη σκέση του με τη πραγματικό κεφάλαιο. Η παγκοσμιοποιημένη χρηματοπιστωτική δραστηριότητα, τα κολοσσαία δάνεια κρατών και ιδιωτών, η μείωση της κερδοφορίας, η έξαρση της λιπότητας, η μείωση της ζήτησης αποτέλεσαν ένα φαύλο κύκλο, εγκανιάζοντας τη νέα περίοδο κρίσης που διαρκεί μέχρι σήμερα. Η έξαρση αλλά και η πτώση της χρηματοπιστωτικούς αποδείχτηκαν άρρητα συνδεδεμένες με την πραγματική οικονομία. Αναπόσυνται σαν αντίδραση στη μειωμένη κερδοφορία του πραγματικού κεφαλαίου, αναπόφευκτα «σπάνε», όταν απομακρύνονται υπερβολικά απ' αυτό.

■ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ

Αντίθετα με τα όσα συνέβησαν το 1929, ο καπιταλισμός από το 2008 μέχρι και σήμερα σώθηκε από ένα κράτος που μισεί και καταδικάζει την κρατική παρέμβαση, αποθεώνοντας το αόρατο χέρι της αγοράς το οποίο υποτίθεται ότι μπορεί και ρυθμίζει τις τυφλές δυνάμεις της. Το κράτος αποδεικνύει ότι αποτελεί συγκοινωνούν δοχείο με τον ιδιωτικό τομέα και πιο έντονα με το χρηματοπιστωτικό κλάδο.

ΟΙ ΑΓΟΡΕΣ ΣΥΝΘΛΙΒΟΥΝ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Hπαντοδυναμία των αγορών, ιδιαίτερα των χρηματοπιστωτικών, αποδέιχτηκε περίτραβα το 2008, όταν ακριβώς ο κρίσιος ξέσπασε με εκρηκτική δύναμη που παρέπεμπε στο Κραχ του 1929. Όπως και τότε έτσι και σήμερα το χρηματοπιστωτικό και το καπιταλιστικό σύστημα εγγένει σώθηκαν απ' το αστικό κράτος. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι ο καπιταλισμός στην εποχή μας σώθηκε απ' το κράτος που στη λογική του ολοκληρωτικού καπιταλισμού και της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης είχε σαφώς υποβαθμιστεί και ανακηρυχθεί απ' τις αγορές και τους ιδεολογικούς μέντορές τους βασικός αναστατωτικός παράγοντας για την απρόσκοπη (καπιταλιστική) ανάπτυξη. Ορκισμένοι αντικρατιστές άνοιξαν τα κρατικά ταμεία, για να ρεύσουν τρισεκατομμύρια για τη σωτηρία των τραπέζων, των ασφαλιστικών εταιρειών, των γιγαντιαίων μονοπωλίων. Η προπατορική θεωρία για το αόρατο χέρι της αγοράς, που αυτορρύθμισε την εξωγενή παρέμβαση του κράτους, κατέρρευσε σαν χάρτινος πόργος. Αποδείχτηκε ότι είναι αγοροίσια η αντίληψη ότι το κράτος είναι εχθρός του ιδιωτικού τομέα. Απεναντίας, αποδείχτηκε ότι κράτος και τράπεζα αποτελούν συγκοινωνούντα δοχεία. Το κράτος, πρωταρχικά στις ΗΠΑ, αντισυγχώνεται για τα τοξικά παράγωγα, που οι αγορές τα ξεφορτώνταν μαζικά, έσπενσε να σώσει τις τράπεζες με φερέγγυο δημόσιο χρήμα. Γι' αυτό σ' αυτή τη φάση δεν τύπωσαν χρήμα, αλλά δα-

νίστηκαν πραγματικό απ' τις αποταμεύσεις Κινέζων, Αράβων, Ιαπώνων σε δολάριο και ευρώ. Παράλληλα, υποχρέωσαν τα κράτη-οφειλέτες να δανειστούν μυθώδες χρέος, το οποίο χρησιμοποιούνταν για να αποπληρωθούν τα τοξικά ελληνικά ομόλογα των γερμανικών και γαλλικών τραπέζων. Για την εξόφλωση των δανείων αλλά και προς παραδειγματισμό των «άσωτων» κοινωνιών, επιβλήθηκε ακραία λιτό-

λίες του κράτους για έλεγχο των κερδοσκοπικών δραστηριοτήτων, οι τράπεζες και εν γένει οι κερδοσκοπικές δραστηριότητες και τα υπερμονωπά παραμένουν ανεξέλεγκτα και ασύδοτα. Μετά την πρόσκαιρη ιδιωτικοποίηση ορισμένων τραπέζων στις ΗΠΑ και την επιβολή μερικού δημόσιου ελέγχου σε άλλες, οι τράπεζες επανίλθαν στην ιδιωτική ιδιοκτησία, αποτίναξαν τον όποιο έλεγχο, κεφαλαιοποιήθηκαν με δημόσιο χρήμα, χρηματοδότησαν τις μεγάλες επιχειρήσεις και παρέίχαν με το σταγονόμετρο ρευστότητα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, το 90% του συνόλου του ελληνικού επιχειρηματικού κόσμου. Στη χώρα μας οι τράπεζες αντικαθιστούν

τον δημόσιο έλεγχο στην αξιολόγηση της επιφαλλειας των ιδιωτικών επιχειρήσεων εγκρίνοντας ή απορρίπτοντας το σχέδιο ανάκαμψης που αυτές υποβάλουν.

Οι λεγόμενες «αγορές» στον ολοκληρωτικό καπιταλισμό μετά την κρίση του 1973 και τη στροφή στη νεοφιλελεύθερη διαχείριση διογκώνονται σταθερά. Το μεν χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο (τράπεζες, διατραπεζική αγορά, χρηματιστήρια, funds, ασφαλιστικές επιχειρήσεις, ασφαλιστικά ταμεία, χρηματομεσιτικοί οίκοι) γιγαντώνεται απ' την εισροή κερδοσκοπικών κεφαλαίων που αποχωρούν απ' τη παραγωγικό κεφάλαιο αλλά και με την κερδοσκοπική δραστηριότητα (χαμηλό ή και μηδενικό κόστος) κεφαλαιοποίησης, ενώ υψηλά επιτόκια δανεισμού, τεράστιες ποσότητες ομολόγων κωρίς αντιστοίχων με την πραγματική οικονομία, γιγάντια εισροή

ΠΑΡΑΚΜΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΙΤΙΣΜΟΣ

Εργατική λαϊκή αντεπίθεση

■ ΑΝΤΙΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

Η αυξανόμενη αντιδραστικότητα, οικονομική, κοινωνική, πολιτική, ιδεολογική, με την κυριαρχία και την ενδοαστική ηγεμονία του αριθμητικά μικρού στρώματος των «αγορών», πανίσχυρου όμως οικονομικά και πολιτικά, μαρτυρεί την παρακμή και τον παρασιτισμό του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, τη δομική κρίση του, την παραταμένη ύφεση, με αναιμικές ανακάμψεις, και επιτείνει τα αδέξια και την παρακμή του. Σημάδια αυτής της παρακμής είναι πρόδηλα και στη σημερινή συγκυρία με την αδυναμία της κυβερνώσας διαχείρισης να αρθρώσει μια στοιχειωδώς θετική αφήγηση, για να καταφύγει έτσι σε μια φενακισμένη κινδυνολογία που, όπως στην ιστορία με το βοσκό, λίγους πλέον θα πείθει. Άλλα και η αφήγηση του προαλειφόμενου για την κυβερνητική έξουσια ΣΥΡΙΖΑ δεν πείθει, λόγω της γενικής κατάστασης και κρίσης του συστήματος αλλά και λόγω των άμεσων αιφόρωτων πιέσεων που θα δεχθεί για τη ληψή νέων μέτρων και του χρηματοδοτικού κενού των περίπου 20 δισ. που θα πρέπει να αποπληρώσει. Στη συνείδηση των πολλών πρωτανεύει με τη μορφή ανακούφισης η επιθυμία απαλλαγής απ' τη δουλόφρονα και χρεοκοπιμένη κυβέρνηση και μια αδύναμη μόνο φλόγα ελπίδας για τον ΣΥΡΙΖΑ, που αν δεν φουντώσει απ' το συνδαύλισμα της ανατροπής γρήγορα και αναπόφευκτα θα σηρήσει. Αμφότερα τα μεγιματα διαχείρισης παρά τις διαφορές τους εδράζονται στο αξίωμα των Βρυξελλών για ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς και πρωτογενές πλεόνασμα. Η νεοφιλελεύθερη διαχείριση, τοις κείνων ρήμασι πειθόμενη, θα παραδίδει το υστέρημα του ελληνικού λαού στους αδυνάτους δανειστές. Η σοσιαλφιλελεύθερη διαχείριση επαγγέλλεται ότι το πρωτογενές πλεόνασμα θα το διανείμει στα λαϊκά στρώματα, ότι θα διαγράψει μέρος του χρέους, θα καταργήσει 450 μηνονιακούς νόμους, θα αυξήσει τον κατώτατο μισθό κ.ά. Τον κύκλο όμως ουδείς τετραγώνισε. Ακόμη και το πρόγραμμα ανάσχεσης της ακραίας φτώχιας με την αξιοποίηση όμως ευρωπαϊκών θεσμικών πόρων τελεί υπό την αίρεση της συγκατανέυσης των ισχυρών της ΕΕ. Η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ είναι η μόνη που πιστεύει στη μαγική δύναμη της διαπραγμάτευσής της. Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν μπορεί να πείσει γιατί η Γερμανία θα υποχωρήσει στις απαιτήσεις του ΣΥΡΙΖΑ, όταν δεν κάνει ούτε ένα βήμα πίσω απ' τις απαιτήσεις της στη συγκυβέρνηση, ενώ θα ήταν και προς το συμφέρον της να διατηρηθεί αυτή στην έξουσία.

Η Γερμανία όχι μόνο δεν έχει δώσει την παραμικρή ένδειξη ότι θα μαλακώσει την άτεγκτη δημοσιονομική πειθαρχία αλλά είναι πασιφανές ότι χρησιμοποιεί την Ελλάδα σαν τιμωρητικό πρότυπο για τον παραδειγματισμό των εργαζομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την εδραίωση επομένων της στρατηγικής της.

Εξάλλου, οδηγώντας το ρεφορμισμό στην άκρη της λογικής του, θεωρούμε ότι η σοβούσα δομική κρίση δεν οφείλεται πρωταρχικά ούτε στην απλοτιά των τραπεζιτών ούτε στη νεοφιλελεύθερη λιτότητα, όπότε θα μπορούσε να ρυθμιστεί με τον περιορισμό της απλοτιάς και ασυδοσίας του χρηματιστικού κεφαλαίου ή με την υπέρβαση της νεοφιλελεύθερης λιτότητας. Όύτε ένας ρεφορμισμός αρκετά πιο προχωρημένος απ' τον ΣΥΡΙΖΑ επομένως θα μπορούσε να ρυθμίσει την κρίση. Διότι, κατά τη μαρξιστική θεωρία, η κρίση προκαλείται απ' το παράδοξο της τεχνολογικής προόδου η οποία συνυπάρχει με την πτώση ή τη χαμηλή απόδοση του ποσοτού κέρδους, που οξύνθηκε απ' τις δημοσιονομικές ανισορροπίες του ελληνικού καπιταλισμού και την ανισόμετρη σχέση του με τις αναπτυγμένες οικονομίες της ΕΕ. Αποδεικνύεται με την αποτυχία και της κείνσιαντης και της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης ότι κρίση είναι αντιμετωπίσιμη μ' ένα πρόγραμμα αντικαπιταλιστικής συγκρουούσης γέφυρα για το σοσιαλισμό.

ταθέσεων από τα BRICS κ.ά.). Το 1970 ο χρηματοποιητικός τομέας των ΗΠΑ είχε τέτοιο που δεν ξεπρούσε το 10% του ΑΕΠ της χώρας. Το 2008 το ποσοστό αυτό ξεπέρασε το 40%. Οι καταθέσεις των ελλήνων κροίσων στις ξένες τράπεζες φτάνουν τα 600 δισ. ευρώ!

Εξάλλου οι κυριάρχες πολυεθνικές ιδιαίτερα στην κρίση γηγαντώνται λόγω καταστροφής των αδύνατων κεφαλαίων αλλά και απ' την αύξηση της αποστόμενης εργασίας, σε μεγάλο βαθμό με την απόλυτη πορφή της. Παρά την παγκόσμια κρίση του 2008, την παρατελμένη ύφεση, την αναμική και αμφιβολία ανάκαμψη, την επέκταση της φτώχειας και της ανεργίας, η βασική αντίθεση πολλώνταν. Οι υπερπλούσοι, που αποτελούν μόλις το 0,7% του παγκόσμιου πληθυσμού, ελέγχουν πλέον το 41% των πλούτου, ενώ απροστέθει και το 7,7% των απλών πλούσιων, το 8,4% των πληθυσμού ελέγχει το 83,3% του παγκόσμιου πλούτου. Απ' την άλλη πλευρά, το 68,7% των λαϊκών στρωμάτων ελέγχει μόλις το 3% του παγκόσμιου πλούτου. Καθώς ο «πλούτος φέρνει πλούτο» και τον αβγατίζει στην κρίση, οι δισεκατομμυριούχοι από 2.170 το 2013, με τους ρυθμούς αύξησης τους αναμένεται να φθάσουν τους 3.873 το 2020. Οι εκατομμυριούχοι με εισοδήματα άνω των 30 εκατ. δολαρίων από 199.300 το 2013 αναμένεται να αυξηθούν κατά 40%, φθάνοντας παγκόσμια 280.000 περίπου.

Και στην Ελλάδα της εξάρχοντς ύφεσης στις σχετικές λίστες περιλαμβάνονται 559 έλληνες κροίσοι (με εισοδήματα άνω των 30 εκατ. δολ.), η συνολική περιουσία των οποίων εκτιμάται σε 76 δισ. δολ. Τα ελληνικών συμφερόντων κεφαλαία (πλην καταθέσεων) που είναι επενδυμένα στη εξωτερικό ανέρχονται στα 140 δισ. ευρώ.

Λογικό επομένως είναι η τεράστια οικονομική δύναμη που αποκτούν οι αγορές (κορυφαίες χρηματοποιητικές και μονοπωλιακές επιχειρήσεις) να ενισχύει και την πολιτική επιρροή που ασκούν στην εθνική και διεθνή έξουσια. Η τεράστια δύναμη που έχουν αποκτήσει οι αγορές, για να αναπαράγεται σε διευρυμένη κερδοφόρα βάση, προϋποθέτει την καθολική εκμετάλλευση των λαϊκών στρωμάτων και της φύσης, της εργασίας, της διανοποιητικής, του ελεύθερου χρόνου του συλλογικού εργα-

και αμεσότερα και αποφασιστικότερα στην άσκηση της έξουσίας. Το κράτος δεν είναι πλέον ο ιδεώδης συλλογικός καπιταλιστής που δρα για το λογαριασμό και το συμφέρον της κεφαλαιοκρατίας, χωρίς άμεση ανάμειξη της στην έξουσία. Δεν αποτελεί, όπως λέγεται στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο, μιαν επιπροπτή διαχείρισης των υποθέσεων της αστικής τάξης. Η αστική τάξη και ιδίως η κορυφή της είναι πολύ πιο ισχυρή πλέον, πολύ πιο εκμεταλλευτική και αυταρχική, ώστε να αρκείται στη διαχείριση των συμφερόντων της απ' τους πολιτικούς εκπροσώπους της στο κράτος. Η έννοια των άμεσων παρεμβάσεων στην κρατική έξουσία έχει ποικιλία μορφών και αποτελεί φαινόμενο:

Τα κυριαρχα κεφαλαία παρεμβαίνουν άμεσα, όχι δημόσια, αλλά και δημόσια με τις επιχειρηματικές ενώσεις ή τα ελεγχόμενα ΜΜΕ, για να εκβιάσουν προνομιακές οικονομικές και θεσμικές αποφάσεις προς το συμφέρον τους. Παρεμβαίνουν άμεσα στο πολιτικό σύστημα, ιδίως στα κυβερνητικά κόμματα για τον εγκλιματισμό τους στην πολιτική του μεγάλου κεφαλαίου (βλ. συστηματικές επαφές της περιστασίας του ΣΥΡΙΖΑ με επιχειρηματικός ομίλους, ΣΕΒ, τραπεζίτες, ακόμη και κερδοσκοπικά funds). Με προμήνεις, παράνομες και «νόμιμες», επηρέαζουν κορυφαίους πολιτικούς ή και κόμματα για την εξυπέρτηση των συμφερόντων τους (βλ. Ζήμενς, Τσοκατός, Τσοχατζόπουλος και άλλοι ων ουκ έστιν αριθμός). Με δικούς τους ιδεολογικούς μπχανισμούς, όπως ο ΙΟΒΕ, ιδιόκτητα ή ελεγχόμενα μέσα επηρέαζουν το κράτος, το κομματικό σύστημα αλλά και την κοινή γνώμη, ώστε με τη σειρά της να επηρέαζει την έξουσία στην αρεστή για τις αγορές πολιτική. Τέλος, εντείνεται το φαινόμενο της παρουσίας στην κορυφή της κρατικής πυραμίδας ανθρώπων των αγορών. Είναι χαρακτηριστικό ότι στα χρόνια της κρίσης οι υπουργοί Οικονομικών είναι τέως στελέχη των αγορών (Παπακωνσταντίνου, Στουρνάρας, Χαρδούβελης) όπως και οι επικεφαλής της Τράπεζας της Ελλάδος (Προβόπουλος, Στουρνάρας), αλλά και ο δοτός πρωθυπουργός Λ. Παπαδόπουλος και πολλοί άλλοι σε καίριες θέσεις (ΕΛΣΤΑΤ, Γραμματεία Εσόδων κ.ά.).

Η κυριαρχία των αγορών εντείνει τον αυταρχισμό

■ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΕΝΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΑΣ

Hκλιμακούμενη συνύφανση της κορυφής του κράτους με την κορυφή των αγορών συντελείται όχι μόνον έμμεσα, αντιπροσωπευτικά, αλλά και μέσω πλέον παρέμβασης και συμμετοχής των αγορών στην έξουσια, εντείνονταις την αντιδημοκρατικότητα του κοινοβουλευτικού ολοκληρωτισμού. Πρώτο, γιατί εντείνεται η διεθνής περιφορά των αγορές (κορυφαίες χρηματοποιητικές και μονοπωλιακές επιχειρήσεις) να ενισχύει και την πο